

**Прикарпатський національний університет
ім. Василя Стефаника**

Кафедра всесвітньої історії

**Борчук Степан Миколайович,
Іванцев Ігор Денисович**

Плани

семінарських занять з нової історії

країн Європи і Америки

Частина друга (1871 – 1918рр.)

Методичні рекомендації

для студентів Інституту історії

і політології

Івано-Франківськ – 2006

УДК

Борчук С. М., Іванцев І. Д. Плани семінарських занять з нової історії країн Європи і Америки: Частина друга (1871-1918). Методичні рекомендації для студентів Інституту історії і політології. – Івано-Франківськ, 2006. – 21с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Рецензенти:

Марущенко О. В., завідувач кафедри історіографії і джерелознавства, кандидат історичних наук, доцент Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Сворак С. Д., директор Прикарпатського юридичного інституту Львівського державного університету внутрішніх справ, доктор історичних наук, професор.

© С. М. Борчук

© І. Д. Іванцев

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

Другий розділ історії нового часу – це рубіж XIX-XX ст., коли країни Європи й Америки вступили на шлях бурхливого економічного розвитку, боротьби за ринки збуту і джерела сировини, за переділ уже поділеного світу – це призвело до шаленої гонки озброєнь, утворення воєнно-політичних блоків, численних військових конфліктів і у підсумку – до розв'язання першої світової війни.

Головна мета занять з історії нового часу полягає в засвоєнні, систематизації і узагальненні знань в обсязі навчальної програми, які подаються в лекційному курсі, розглядаються на семінарських заняттях і набуваються при самостійному опрацюванні рекомендованих джерел і літератури.

Семінарські заняття є однією з важливих форм навчального процесу. Запропоновані плани семінарських занять і методичні рекомендації з нової історії складені відповідно до програми та змісту підручників для вищої школи. Вони розраховані для студентів-істориків денної і заочної форми навчання. Їх мета полягає у тому, щоб допомогти студентам у вивченні найбільш важливих і узагальнюючих тем першого періоду нової історії країн західної Європи і Америки. Оскільки західний регіон України протягом тривалого часу перебував у складі Австро-Угорщини, планами семінарських занять передбачено вивчення окремих питань з історії рідного краю.

До кожної теми подається коротка характеристика проблеми, визначається мета, подається план і рекомендована література.

При підготовці до семінарського заняття студент повинен добре усвідомлювати його мету а далі перейти до опрацювання рекомендованої літератури. Вивчення слід починати із старанного опрацювання

рекомендованих історичних джерел, монографій та іншої літератури, які допоможуть творчо сприйняти всі розглянуті питання. Бажано опрацювати одну із основних рекомендованих монографій, або їх частину.

З метою ширшого ознайомлення студентів з історичним минулим народів зарубіжних країн XVII-XIX ст. в посібнику до кожної теми рекомендується список художньої літератури, яка являється одним із ефективних засобів збагачення їх уявлень, їх морального і естетичного виховання.

Впродовж вивчення курсу нової історії рекомендується за вибором підготувати 1-2 реферати (студент денної форми навчання – два; а заочної – один), що може послужити основою для написання курсової, а можливо дипломної роботи.

Систематична, наполеглива творча праця студентів при підготовці і в ході семінарських занять є запорукою міцних знань, формування цілісного розуміння всесвітньо-історичного процесу.

Тема 1. Франко-пруська війна і Паризька комуна.

Наприкінці 60-х років XIX ст. у Франції надзвичайно загострилась криза бонапартистського режиму, встановлена в 1852 році приходом до влади Наполеона III. На фоні економічного піднесення становище основної маси народу було важким. Франція мала напружені зовнішньополітичні стосунки з великими європейськими державами. Особливо остерігалась Франція посилення Пруссії і намагалась перешкодити об'єднанню німецьких земель під її зверхністю. Причиною франко-пруської війни 1870-1871 стало суперництво між Францією і Пруссією за гегемонію в Центральній Європі. В ході війни в Парижі вибухнуло антиурядове повстання, яке увійшло в історію під назвою Паризька комуна. Війна з Пруссією закінчилась принизливим для Франції франкфуртським миром.

Мета: висвітлити причини, хід франко-пруської війни, характер і результати революції 4 вересня 1870 р., історією Паризької комуни. Розкрити завершальний період війни та її наслідки.

Заняття 1

1. Особливості економічного і політичного розвитку Франції в роки Другої імперії.
2. Причини, початок, характер франко-пруської війни.
3. Революція 4 вересня 1870 р. Проголошення республіки.
4. Політика уряду національної оборони.

Заняття 2

1. Продовження франко-пруської війни. Початок облоги Парижа. Патріотичний рух французького народу.
2. Повстання 18 березня 1871 р. в Парижі, його

- причини, характер, рушійні сили.
3. Соціально-економічні, політичні і культурні заходи Паризької комуни.
  4. Героїчна оборона Парижа. Поразка комунарів. Завершення франко-пруської війни та її наслідки.

Література:

История Франции .Т.2.- М., 1973.
История Парижской коммуны./ Под ред. А.З.Монфреда.- М., 1971.
Нова історія . Частина друга 1871-1917 / За ред. М.Ю.Овчаренка.-К., 1979.
Парижская коммуна 1871 года. Т.1-2.-М., 1961.
Протокол заседаний Парижской коммуны. Т.1-2., М., 1959-1960.
Слуцкий А.Г. Парижская коммуна 1871 года. – М., 1971.

Художня література:

Барбюс А. Красная дева. Несколько уголков сердца.-М., 1963.
Гюго В. За барикадою.-М., 1971.
Золя Э. Жерминаль.-М., 1971.
Франс А. Восстание ангелов.-М., 1964.

Тема 2. Німеччина в кінці XIX – на початку XX ст.

В ході франко-пруської вфйни 1870-1871 рр. під егідою Прусії завершилося об'єднання всіх німецьких земель. Новостворена держава отримала назву Німецька імперія. Головою став імператор. Найвищими законодавчими органами були Бундесрат і Рейхстаг. Після об'єднання Німеччина пішла шляхом швидкого економічного розвитку. Вже на початку XX ст. за обсягом промислового виробництва вона вийшла на друге (після США) місце в світі і була першою в Європі.

Основною метою зовнішньополітичного курсу Німецької імперії стало створення військово-політичної коаліції європейських держав, спрямованої проти Франції, що призвело до створення Троїстого союзу. На початку XX ст. Німеччина нарощувала свою військову могутність і активно включалася у боротьбу за преділ світу.

Мета: *розглянути соціально-економічний, політичний розвиток Німеччини після об'єднання, в'яснити причини швидкого економічного розвитку, внутрішньополітичне становище, розкрити агресивний зовнішньополітичний курс.*

Заняття 1

1. Утворення Німецької імперії. Конституція 1871 р.
2. Економічний розвиток Німеччини в кінці XIX ст.- на початку XX ст.
3. Внутрішньополітичне становище. Основні політичні партії, їх програми і завдання.
4. Мілітаризація Німеччини. Агресивна зовнішня політика та початок боротьби за новий переділ світу.

Теми для рефератів:

1. Німецький робітничий рух в роки Другої імперії.
2. Основні напрями зовнішньої політики Німеччини на рубежі XIX-XX ст.

Література:

Германское рабочее движение в новое время.-М., 1962.
Германская история в новое и новейшее время.- М., 1970.
Ерусалимский А.С. Внешняя политика и дипломатия германского империализма в конце XIX в.-М., 1951.
Кучинский Ю. Очерки истории германского империализма .-М., 1952.
Нова історія. Частина друга. 1871-1917 рр. / За ред. М.Ю.Овчаренка – К., 1979.
Овчаренко Н.Е. Германская социал-демократия на рубеже двух веков.-М., 1975.
Петряев К.Д. Курс лекций по истории Франции, Германии, Англии, США. Т. 1-2.-К., 1958-1960.
Хрестоматия по новой истории. Т.2.-М., 1953.

Художня література:

Бредель В. Отцы. – М., 1961.
Овчаренко Н.Е., Август Бебель.-М., 1963.
Манн Т. Будденброки. –М., 1969.

Тема 3. Франція в 1871-1914 рр.

Незважаючи на поразку у франко-пруській війні, Франція залишалася великою державою з сильним економічним потенціалом, колоніями, могутніми збройними силами.

У результаті революції 4 вересня 1870 р. у Франції була проголошена республіка. Згідно з конституцією, прийнятою в 1875 р. законодавча влада належала двопалатному парламенту (палата депутатів і сенат). Главою держави став президент, уряд очолював прем'єр-міністр.

Зовнішня політика Франції на рубежі XIX-XX ст. була агресивною і загарбницькою. У 1907 р. завершилось формування – франко-англо-російського союзу (Антанта). Військове протистояння великих європейських держав призвело до початку першої світової війни.

Мета: *проаналізувати особливості економічного розвитку, боротьбу широких верств населення за демократизацію політичного ладу, за республіку, висвітлити зовнішній політичний курс, участь Франції в загарбницьких війнах.*

Заняття 1

1. Соціально-економічний розвиток Франції в останній третині XIX - на початку XX ст.
2. Боротьба за республіку. Конституція 1875 р.
3. Внутрішня політика Третьої республіки.
4. Зовнішня політика.

Теми для рефератів:

1. Особливості економічного розвитку Франції на рубежі XIX-XX ст.
2. Територіальні загарбання Франції в кінці XIX-XXст.

Література :

Антюхина-Московченко В.М. История Франции 1870-1918гг. – М., 1963.

Белкин И.Д. Жюль Гед и борьба за рабочую историю во Франции.- М., 1952.

История Франции. Т.2. – М., 1973.

Монфред А.З. Внешняя политика Франции 1871-1891 гг. – М., 1952.

Нова історія. Часина друга. 1871-1917 рр. / За ред. М.Ю.Овчаренка. – К., 1979.

Художня література:

Золя Е. Жерминаль. – М., 1979.

Мартян дю Гарр. Семья Тибо. – М., 1972.

Франс А. Современная история. – М., 1964.

Франс А. Остров пингвинов. – М., 1964.

Тема 4. Англія на рубежі XIX-XX ст.

Наприкінці XIX - початку XX ст. Англія була однією з наймогутніших і найбагатіших країн світу. Хоча промисловість країни зростає, але за деякими показниками вона почала відставати від США та Німеччини. На початку XX ст. Англія остаточно втратила свою торгово-промислову першість. Сільське господарство не забезпечувало потреб країни у продовольстві, тому сировина і продукти ввозилися.

У зовнішній політиці англійські уряди керувалися принципом “європейської рівноваги” і проводили політику “блискучої ізоляції” – не вступали у довготривалі і міцні союзи. Головний напрям зовнішньої політики – розширення колоніальної імперії.

Мета: *проаналізувати державний устрій, внутрішню політику англійських урядів, з'ясувати причини втрати світової торгово-промислової гегемонії, розкрити зовнішню політику та участь у загарбницьких війнах.*

Заняття 1

1. Державний устрій. Внутрішньополітичне становище.
2. Втрата Англією світової промисловості гегемонії. Економічний розвиток на початку XX ст.
3. Зовнішня політика. Колоніальні загарбання.
4. Англія напередодні першої світової війни.

Теми рефератів:

1. Причини втрати Англією світової промисловості гегемонії.
2. Англо-бурська війна (1899-1902 рр.)

Література:

Виноградов В.Н. У истоков лейбористской партии (1889-1900). – М., 1965.

Ерофеев Н.А. Очерки по истории Англии 1815-1917 гг. – М., 1959.

Нова історія. Частина друга 1871-1917 рр. / За ред. М.Ю. Овчаренка. – К., 1979.

Рабочее движение в Великобритании XIX-XX вв. – М., 1980.

Хрестоматия по новой истории. Ч. II. - М., 1953.

Художня література :

Голсуорси Д. Сага о форсайтах. – К., 1973.

Кунина В.А. Майкл Девитт – сын ирландского народа. – М., 1973.

Фаган Г. Обнаженный меч. – М., 1962.

Шоу Б. Дома вдовца. – М., 1956

Тема 5. Сполучені Штати Америки в кінці XIX - на початку XX ст.

Кінець XIX - початок XX ст. – період бурхливого піднесення американської економіки. США вийшли на перше місце у світі за обсягом промислової продукції, технічному оснащенню підприємств і продуктивності праці. Великий стрибок у промисловості став можливий завдяки припливу капіталів з Європи, еміграції, застосуванню найновіших відкриттів і впровадженню у виробництво великої кількості винаходів. У сільському господарстві переважали сімейні ферми, технічне забезпечення яких було набагато кращим, ніж у європейських країнах.

За політичним устроєм США утвердились як президентська республіка. На політичній арені основну роль відігравали республіканська і демократична партії. Дуже активною була зовнішня політика США. Вона відзначалася агресивністю, розв'язанням ряду воєн, боротьбою за сфери впливу у різних частинах світу.

Мета: *висвітлити передумови і особливості розвитку та перетворення США у наймогутнішню світову державу, проаналізувати внутрішньополітичне становище, політичний устрій. Розкрити основні напрями зовнішньої політики, участь у боротьбі за сфери впливу, колоніальні загарбання.*

Заняття 1

1. Соціально-економічний розвиток США в останній третині XIX – на початку XX ст.
2. Політичний устрій США.
3. Внутрішньополітичне становище. Реформи Рузвельта і

Вільсона.

1. Зовнішня політика США.

Теми рефератів:

1. Причини економічного піднесення США після громадянської війни (1861-1865 рр.).
2. Іспано-американська війна 1898 р.

Література:

- Беловская И.А. Теодор Рузвельт и общественно-политическая жизнь США. – М., 1978.
- Дементьев И.П. Идеиная борьба в США по вопросам экспансии (на рубеже XIX-XX вв.) – М., 1973.
- Зубок Л.И. Экспансионистская политика США в начале XX в. – М., 1969.
- Зубок Л.И. Очерк истории США (1877-1918). – М., 1956.
- История США. В 4 томах. – М., 1987-1991.
- Лан В.И. США от испано-американской до первой мировой войны. – М., 1975.
- Нова історія. Частина друга. 1871-1917 рр. / За ред. М.Ю. Овчаренка. – К., 1979.
- Очерки новой и новейшей истории США. – М., 1960.
- Слезкин Ю. Испано-американская война. – М., 1956.
- Хрестоматия по новой истории. Т.2., - М., 1953.

Художня література:

- Драйзер Т. Титан. Финансист. Стоик. – М., 1973.
- Лондон Д. Мартин Иден. – М., 1972.
- Твен М., Чарльз Д., Уорнер. Позолоченный век. – М., 1980.
- Финн Э.Г. Своими словами. Жизнь бунтаря. – М., 1962.

Тема 6. Австро-Угорщина в останній третині XIX ст. – на початку XX ст.

В 1867 р. була створена двоєдина (дуалістична) держава Австро-Угорщина. Того ж року була прийнята конституція, яка встановлювала особливий держаний устрій для обох частин імперії. Основними особливостями монархії були: абсолютизм, збереження значних залишків феодальних відносин та національне гноблення. В результаті нерівноправного становища національностей дуже нерівномірно розвивалась її економіка. Наслідком цього було загальне відставання економічного розвитку від передових європейських держав. Зовнішня політика імперії була агресивною і загарбницькою. Австро-Угорщина разом з Німеччиною були ініціаторами створення Троїстого союзу, гонки озброєнь, політики, спрямованої на перерозподіл уже поділеного світу, яка привела до першої світової війни.

Мета: висвітлити державний устрій Австро-Угорщини за угодою 1867 р., її соціально-економічний розвиток. Розкрити становище слов'янських народів у складі імперії, їх боротьбу за своє соціальне і національне визволення. Проаналізувати основні напрями зовнішньої політики.

Заняття 1

1. Державний устрій Австро-Угорщини за угодою 1867р.
2. Соціально-економічний розвиток імперії в останній третині XIX – на XX ст.
3. Становище слов'янських народів. Східна Галичина у складі Австро-Угорщини.
4. Зовнішня політика.

Теми рефератів:

1. Боснійська криза 1908 р.
2. Становище Східної Галичини у складі Австро-Угорщини.

Література:

- Галкин И.С. Австро-Венгрия и Италия в 1870-1914 гг. – М., 1952.
- Исламов Т.М. Политическая борьба в Венгрии в начале XXв. – М., 1959.
- Історія південних і західних слов'ян. – К., 1987.
- Рубинштейн Е.И. Крушение Австро-Венгерской монархии. – М., 1963.
- Нова історія. Частина друга. 1871-1917 рр. / За ред. М.Ю.Овчаренка – К., 1979.
- Тройнин И.П. Национальные противоречия в Австро-Венгрии и ее распад. – М.-Л., 1974.
- Пристер Е. Краткая история Австрии. – М., 1952.
- Хрестоматия по новой истории. Т.2. – М., 1965.

Художня література:

- Богдан Лепкий. З села. З життя. Оповідання. – К., 2001.
- Василь Стефаник. Синя книжечка. Камінний хрест. – К., 1999.
- Лесь Маркович. Мужичька смерть. – К., 1999.
- Ольга Кобилянська. Земля. – К., 1999.

Тема 7. Італія наприкінці XIX – початку XX ст.

В 1870 р. завершилось національне об'єднання Італії. Утворення єдиної італійської держави і знищення іноземного гніту створили сприятливі умови для соціально-економічного і політичного розвитку держави, зміцнення міжнародних позицій в Європі. Проте Італія дуже відставала від розвинутих країн Європи і Америки.

Характерні особливості розвитку Італії на рубежі XIX-XX ст. були такі: сплетіння панування монополій з напівфеодальними формами експлуатації і зусиллям великого поміщицького землеволодіння, нерівномірність розвитку промисловості й сільського господарства окремих галузей і районів, відставання Півдня від Півночі, вкрай низький життєвий рівень основної маси населення і як наслідок вузькість внутрішнього ринку, еміграція і гострота соціальних контрастів, агресивний характер зовнішньої політики.

Мета: висвітлити державний устрій Італії після об'єднання, її внутрішньополітичне становище, соціально-економічний розвиток, зовнішню політику. Розкрити роль Ватікану в житті Італії.

Заняття 1

1. Державний устрій Італійської держави після її національного об'єднання.
2. Внутрішньополітичне становище. Ватікан та його роль в житті Італії.
3. Соціально-економічний розвиток.
4. Зовнішня політика.

Теми для рефератів:

1. Політичні партії та їх програми.

2. Італо-турецька війна (22 вересня 1911 – 18 жовтня 1912 рр.)

Література:

- Галкин И.С. Австро-Венгрия и Италия в 1870-1914 гг. – М., 1952.
История Италии. Т.2. – М., 1970.
Конделаро Д. Профсоюзное движение в Италии. – М., 1953.
Нова історія. Частина друга. 1871-1917 / За ред. М.Ю. Овчаренка. – К., 1979.
Серени Э. Развитие капитализма в итальянской деревне (1860-1900). – М., 1951.
Яхимович З. Итало-турецкая война 1911-1912 гг. – М., 1967.

Художня література:

- Верта Д. Сільська честь. – М., 1956.
Габріель д' Аннунціо. Насолода. Тріумф смерті. – М., 1952.
Едмондо де Амічіс. Серце. – М., 1951.
Піранделло Л. Білі і чорні. Черга. Любов без любові. – М., 1956.

Тема 8. Зовнішні відносини і основні напрями і колоніальної політики в кінці XIX - на початку XX ст.

На рубежі XIX-XX ст. територіальний поділ світу було завершено. Так званих “вільних земель” майже не залишилося. Бурхливий розвиток капіталізму штовхав великі держави до пошуків нових ринків збуту і джерел сировини. Їх можна було отримати лише насильницьким шляхом. Суперечності між великими європейськими державами, шалена гонка озброєнь привела до утворення двох ворогуючих військово-політичних блоків – Троїстого союзу і Антанти. Їх протистояння, боротьба за колонії призвела до численних військових конфліктів і розв'язання першої світової війни.

Мета: *розкрити зовнішню політику великих європейських держав, загострення боротьби між ними, утворення військово-політичних союзів, колоніальні загарбання, підготовку до війни за переділ уже поділеного світу.*

Заняття 1

1. Посилення суперечностей між великими європейськими державами в кінці XIX ст. Утворення Троїстого союзу.
2. Поділ сфер впливу і основні напрями колоніальної політики в останній третині XIX ст.
3. Англо-німецькі суперечності на рубежі XIX - XX ст.

Заняття 2

1. Франко-російські відносини на початку XX ст.
2. Утворення Антанти.
3. Загострення міжнародних суперечностей. Військові приготування напередодні першої світової війни.

Теми рефератів:

1. Марокканські кризи.
2. Англо-Французька угода 1904 р.
3. Боснійська криза 1908-1909 рр.
4. Англо-російська угода 1907 р.

Література:

- Новітня історія. Частина друга. 1871-1917 рр. / За ред. М.Ю.Овчаренка. – К., 1979.
- Бондаревський Г.Л. Английская политика и международные отношения в бассейне Персидского залива /конец XIX-началоXX в/ - М., 1968.
- Виноградов К.Б. Боснийский кризис 1908-1909 г. – пролог первой мировой войны. – Л., 1964.
- История дипломатии. Т.2. – М., 1963.
- Нерсеров Г.А. Дипломатическая история египетского кризиса в свете русских архивных материалов. – М., 1979.
- Сборник договоров России с другими государствами. 1856-1917. – М., 1952.
- Соловйов Ю.А. Воспоминания дипломата. 1893-1922. – М., 1959.

УДК
ББК

Навчально-методичне видання

Борчук С. М., Іванцев І. Д.

Методичні рекомендації до семінарських занять з нової історії країн Європи і Америки: Частина друга (1871-1918). – Івано-Франківськ, 2006. – 21 с.

Комп'ютерний набір: Роман Бачкур

Дизайнерсько-видавничий відділ
ЦІТ Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника